

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 31.

Lördagen den 14 Oktober

1843.

Historiska Författare i det nyare Frankrike.

Det tidehvarf som följde på den äldre Fransyska revolutionen och Kessareregeringen, utmärkte sig för en nywafnad kärlek; till historiska minnen. Man insåg nödwändigheten att i forntiden söka en grundwal för samhällsbyggnaden. Häfderna rådfrågades, i den för-lägenhet, hwaruti man befann sig, då det war fråga om att beswara samtidens anspråk på den bästa stats-författning. Bildningens målsmän hade hunnit lära, att intet moment i tiden står isolerat från en forntid och en framtid, att uti en oupphörlig successjon, i en oupplöslig förening sluta civilisationens elementer sig till hwarandra, såsom länkar i en och samma kedja. Man war trött af tomma abstractioner; hade hunnit fatta, eller åtminstone ana verklighetens betydelse. Och historien egde nycklen till det förslutna, som innebar nutidens förklaring. Det alswar och det intresse, hwar-med historiens studium började omfattas, egde således otwifelaktigt sin rot i tidsbehofwet, i bildningens sträfswande att bringa till klarhet samhällets och humanitetens olösta problem. I de flesta Europeiska stater se wi historieforskare och häfdateknare utveckla en nära nog liktidig verksamhet, som öppnade för dagens blickar de ännu obearbetade skakterna i det förslutnas "Fund-Gruben," Specialundersökningen och historiemätningen understödde hwarandra, och arbetade i broderlig förening, den ena i affigt att skärpa blicken till säkrare insigt i de enskilda föremålen, den andra för att förbinda de spridda delarne till ett sammanhängande helt, ingjuta lif i det kaotiska materialet, ordna detta efter wissa allmänna synpunkter och förhöja framställningens behag med en colorit, som här-made lifwets sanning. I Frankrike synes det hafwa varit den sistnämnda yttringen af en historisk verksamhet, som först framträdde, som tände de nära nog slock-

nade sympathierna för förslutna tidehvarf, hwilka hit-tills hade skattats ringa i jemförelse med den historia, som mången i samtiden sjelf hade upplefwat. Mästarne i historisk konst war det förbehållet, att i mera än en mening närma forntid och samtid till hwarandra. Monographier och historiska material-samlingar blefwo en omedelbar följd af ett historiskt studium, som bland Frankrikes snillrikaste författare räknade lysande representanter. Det är några af dem, som wi wilja framhålla i en kort, literär-historisk öfversigt.

1. Guizot.

I första rummet förtjent af uppmärksamhet är den, som Professor och Statsman, lika märkwärdige representanten för en historisk doctrin, åt hwilken han förstod att bereda insteg både der den lugna, vinteresserade undersökningen wann sina segrar på ett för dagens passioner främmande område, och der statsmannens erfarenhet och förutseende erfordrades, för att lugna det närwarande ögonblickets oro, bekämpa dess kaotiska sträfswanden, uppskatta samhällsrafternas bestämelse och tillräcklighet, och med stöd af denna öf-wertygelse motarbete en motsatt riktning, äfwen om denna uppbäres af hägkomster, som mäktigt tilltala Frankrikes nationalkänsla. Det tillhör ej närwarande uppsats, att karakterisera den märkwärdige Guizot såsom politisk man, såsom medlem af R. Ludvig Philips Rådskammare. Det är wanligen först framtiden, som rätt-wist bedömer en statsman; och man är ej i tillfälle att uppskatta wärdet af hans verksamhet, innan man kommer i besittning af de handlingar, hwilka gömmas i hans portefeulle. Som Statsmän stå Doctrinärerna midtemellan absolutismens och republikanismens ytterligheter. De önska lagbundet samhällsfick, men derjemte en stark regering.

Bland Guizots historiska arbeten fästa wi oss fö-trädeswis wid hans "histoire de la civilisation en

France;" ett verk, som stänker en öfverfigt af Frankrikes utveckling, såväl i samhällsförfattning som i kulturhistoriskt hänseende. Det rent faktiska ingår det egentligen ej i författarens plan att beskrifwa. Han hänvisar till Sismondis "histoire des Francais." Det historiska lifwets framskridande gör Förf. beroende af wissa stora phaser inom den faktiska sferen. Han griper och fasthåller de betydelsefullare momenterna, de hjertare brytningarne, de anmärkningsvärdare öfvergångarna i den yttre historien. Dessa fakta tjena till infattning för de stora tidstankar, som gäste i det förslutnas sköte, och utöfwade ett inslytande på lifwet, som till sin betydelse och sina motiver ej fattades, förrän i en framtid, hwilken öfverskådade förändringarne i sitt sammanhang och sin helhet. I detta bemödande att karakterisera förslutna tidehwarfs stråfwanden, bestämmas deras behof, söka en moralisk och intellektuel förklaring till de yttre företeelser, som för samtidens blickar blandades i brokigt wirrvarr, i hela detta bemödande röjer sig en skarpsinnighet i uppfattningen, en klarhet i skildringen, som otwifwelaktigt tillfredsställer äfwen stränga anspråk. Reflexionens skarpa tränger igenom händelsernas yttre omhölje, låter se ett omedelbart sammanhang mellan orsaker och verkningar, afflöjar det framskridande, som betecknar den historiska utvecklingens gång genom tidehwarfwen, och låter oss med tillfredsställelse erfara, att wi wunnit säkert fotfäste uti historiens widsträckt rike. Det är likwäl en fråga, om ej Förf. stannar wid en yttre förmedling. Den speculativa riktningen är för mycket främmande för den Fransyska karakteren, för att man kan vara berättigad att inom nämde litteratur wänta ett arbete, som uppfattar och löser en Tysk wetenskaplighets högre uppgifter. Guizot anmärker, att i den nyare wetenskapen hafwa fakta inträngt, samma gång en abstrakt teori bemäktigade sig samhällsläran. Det är hans önskan att bringa dessa stråfwanden närmare hwarandra. Förf. påstår, att Frankrikes höga betydelse för Europeisk bildning ligger i den sammansmältning af civilisationens och samhällets intressen och framsteg, som befriat nämde folks historia från den ensidighet, hwilken widlädar Engelsmäns, Tyskars, Italienares och Spaniorers, och hwaraf följer, att antingen samhällsinwäntningen utvecklats oberoende af det literära framskridandet och den rent menskliga bildningen, eller också att sistnämnde riktningar befordrats, med den förstnämndas wårdslösande. "En général, les idées en France ont précédé et provoqué les progres de l'or-

dre social; ils se sont préparés dans les doctrines avant de s'accomplir dans les choses, et l'esprit a marché le premier dans la route de la civilisation. Ce double caractère d'activité intellectuelle et d'habilité pratique, de meditation et d'application, est empreint dans tous les grands événemens de l'histoire de France, dans toutes les grandes classes de la société Française, et leur donne une physionomie qui ne se retrouve point ailleurs." (T. 1. s. 21).

Äfwen med mycken benägenhet för att närma sig Förf. uppfattning af hans nations werldshistoriska betydhet, och utan att misškänna flera af de allegater, som framdragas till stöd för det här åberopade yttrandet, kan man swärligen i hela sin widd underkrifwa ett ömdöme, som jäfwas af det nyare Europas litteraturhistoria. Gerna medgifwes, att medeltidens wetenskapliga framsteg mottogo en betydelsefull ledning af Parisska Universitetet, och att det litterära lifwet i Frankrikes hufwudstad under hela detta stora tidskifte war en brännpunkt för Europeiska civilisationen. Det speculativa djup, som karakteriserade den Fransyska medeltidens wetenskapliga verksamhet, misškännes säkert ej af de män, som inom detta fack äro ojäfwiga domare. Äfwen kan man ej bestrida den liktidighet i stråfwanden för intellektuel utveckling och för medborgerlig frihet, som tillhörde en period, då Abailard läste filosofi och borgarne i Laon och Bezelei kämpade för sina rättigheter. Går man längre i sina påståenden, och söker att till nyare tider utsträcka dessa företräden, så möta utan twifwel grundade infäst. Frankrikes ingripande i den kyrkliga reformationen i sextonde seklet har af Guizot blifwit öfverskattadt (s. 22, 23). Hafwa äfwen skrifter på Fransyska språket utgifwits, för att förfäta reformationens sak, så har likwäl aldrig Fransyska nationen till den grad, som de rent Germaniska folken, warit genomträngd af reformationens åsigter, efter hwad man kan sluta af den utgång som saken tog. Frågas, hade ej den Fransyska reformationen en uteslutande, praktisk riktning, som hindrade henne att antaga den dogmatiskt dialektiska karakter, hwilken åt det kyrkliga framskridandet i Tyskland stänkte en wetenskaplig sida, som sammansmälte med den affektiskt-praktiska och derigenom förwätsade sistnämnda kyrka om en fastare grundwal och rikare näring för högre lifsyttningar, som saknades i Frankrike? Fransyska reformationen war desutom endast en filialkyrka till Genferkyrkan.

Hwad som widare yttras om den förening af we-

tenkskaplighet och praktisk skicklighet, som finnes hos Fransyska lärde, prester och embetsmän, måste otwifvelaktigt fattas så, att den praktiska sidan är den öfvervägande och den som stämpelar till och med Frankrikes vetenskapliga sträfvan. Nationens historiska betydhet beror på en rikning af nationalkarakteren, som fäster wigt wid det yttre lifwet och alstrar stora handlingar inom en frets, som är en helt annan, än den der en rent intellektuel werksamhet utwecklas. Bland wetenskaperna hafwa äfwen de praktiska företrädeswis blifwit med framgång odlade i det nyare Frankrike. Tyskland är för kulturhistorien, hwad Frankrike wisat sig wara för den politiska historien. Man kan således sätta i fråga den enhet i intelligent och praktiskt sträfvan, som Guizot tillignat sina landsmän, och som företrädeswis bestämt honom, då han skulle teckna den Europeiska bildningen, att wälja Fransyska culturens utweckling till typen för en allmän europeisk civilisation, hwars speciella drag der skulle återfinnas. Likwäl gäller denna anmärkning mera den utsträckning till en nyare tid, som Guizot skänkt sin sats, och mindre medeltiden, hwars teckning är ämnet för hans undersökningar i det verk, som wi här framdragit.

G. går tillbaka till den forn- Germaniska tiden före Romarewäldets fall, och fäster wigt wid den åtskillnad som bör göras mellan Germanernas bildning och samhällsinrättning före och efter den tid, då dessa folkstammar af Romerska rikets landsfaper upprättade sjelfständiga stater. Han hänför till tre olika slags källor de underrättelser, som wi om nämde folkslag äro i tillfälle att inhämta; nemligen Romerska författares uppgifter, Leges Barbarorum och nationella fornsågner. Han finner de flesta nyare författares sätt att gå fram på okritiskt, enär de, för en skildring af Germanernas seder och statsförhållanden, om hwartannat begagna dessa olika slags källor, utan att undersöka de särskilda tider och förhållanden, till hwilka de olifartade bidragen höra. Leges Barbarorum affe en samhällsställning, som är äldre än de Germaniska folkens infall på Romerska området; men redactionen tillhör en långt sednare tid. G. begagnar Wiardas histoire et explication de la loi salique, Rogges Essai sur le système judiciaire des Germains och Savignys granskning af Romerska rättsförfattningen i medelåldren; han gör rättwisa åt Rogges i många fall snillrika uppfattning af sitt ämne, men anser honom hafwa misförstått menniskans och samhällets betydelse under en Barbarisk tidsålder. Hos Savigny saknar G. en sy-

stematisk förbindning af enskilda facta, hwilka stå alltför isolerade från hwarandra, och specialhistorien bringas af honom ej i ett nödwändigt samband med menlighetens och bildningens allmänna historia. La verité poétique ne s'y rencontre pas davantage. . . . Il n'avait sans doute en un tel sujet, ni caractères, ni scènes à reproduire; ses personages sont des textes, ses événemens des publications ou des abrogations de lois. Ces textes cependant, ces réformes législatives ont appartenu à une société, qui avait ses moeurs, sa vie; ils se sont associés à des événemens plus propres à frapper l'imagination, à des invasions, à des fondations d'états." etc. (T. 1. s. 336.) För öfrigt kan G. ej annat, än i hög grad wärdera Savignys skarpsinnighet och lärdom i specialkritiken. De här återopade omdömen stå för förf:s räkning, utan att Res. anser sig tillståndigt att pröfwa dem.

Med ledning af den Tyska lärdomens förarbeten pröfwar G. åldren och innehållet af de rättsstadganden, som i särskilda Germaniska nationers lagsamlingar blifwit bewarade åt efterwerlden. Inre kriterier bestämma honom i klassificationen af den olika ålder, som han tillerkänner nämde lageodices. Saliska lagen, som hufwudsakligen innehåller criminalstadganden, är i G:s tankar äldst. Dernäst kommer Lex Ripuariorum. Och yngst är Westgöthernas lagsamling. Ju äldre en samling af Barbariska rättsförfattningar är, desto flera spår efter ett Germaniskt ursprung upptäckas. De yngre lagarna närma sig mera den samhällsförfattning och de rättsbegrepp, som egde sitt uttryck i Romersk lagstiftning. G. biträder Savignys på notoriska facta grundade uppfattning, att nämde lagstiftning öfwerlefde det werldswälde, som framfallat den, och sträcker sitt inflytande till hela medeltiden. (T. 1. s. 338.)

Beträffande den högre, individuella frihet som flera skriftställare welat finna i tidewärf, hwilka föregå ett historiskt utbildadt samhälle, yttrar G. att friheten då war endast styrkans makt, det will säga, "la ruine ou plutôt l'absence de la société." (s. 296). Man har bredwid de yttre wilkoren för friheten tänkt sig menniskor med en högre bildning och tillhörande en annan tidsålder än de ännu barbariska folkstammarnas. Det är saknaden af denna bildning och sedlighet, som gör det omöjligt att med samhällets bestånd förena de anspråk på högre personlig frihet, hwilka uttala sin protest mot den ökade makt, som samhället och en enda samhällsklass wunnit på öfriga individens befostrnad.

Under den brytning mellan Aristokratiska och demokratiske principer som omöjligt framträder i det ursprungliga, Germaniska samhället har den förnämnda principen segrat, på grund af en öfvervigt, som "la bande guerrière" (Comitatet, Gasindi) vunnit öfver "la tribu," eller det samhälle, som grundade sig på familjförhållandet och på slägternas statsrättsliga förbindelser. Eröfringen beredde denna öfvervigt. Och alla de förhållanden, som utvecklades i följd af eröfringen, afståndet mellan hemvisterna i ett nytt faderne-land, den olika förmögenheten och bildningen verkade i förening, för att qväfva den organ för demokratiske frihet, som framträdde på folkets stora sammansomster (T. 1. s. 261.) Den ena samhällsformen fann i sig sjelf frödet till sin upplösning. De företräden, som "la bande guerrière," (Gasindi) vunnit i eröfrade länder, och den olika samhällsställning, som var följden deraf, lemnade första grundvalen till den betydelsen, som feodalismen sedan uppnådde. Carl den stores verldswälde war ett försvinnande moment i samhällsutvecklingen, ett bemödande att centralisera makten, som ej lyckades för någon längre tid. Därföre vill ej G. påstå, att nämnde Kejsares verksamhet blef utan frukter för en framtid. Carl den store hade lyckats sätta en fördämning mot den ständigt växande fiendtliga folkströmmen, som oupphörligt rubbade den kristna verldens gränser, och gjorde freden owaraktig och all civilisation omöjlig. Det stora riket sönderföll i mindre stater; men dessa försvarade sin oafhängighet, och den civiliserade, eller till civilisation sträfvande verldens gränser blefve ej längre växlande. (T. 2. s. 231—33.) Orsaken till att intet större verldswälde kunde ega bestånd den tiden, låg i den inskränkning, som både i intellektuell och socialt hänseende lade hinder i vägen för framskridandet till ett dylikt mål, och splittrade makten i feodal myndigheter. "Les hommes avaient peu d'idées et des idées fort courtes. Les relations sociales étaient rares et étroites. L'horizon de la pensée et celui de la vie étaient extrêmement bornés. A de telles conditions, une grande société est impossible." (T. 11. s. 381.)

Mislyckadt är Guizots försök, att i resebeskrifningar, som fästa sig vid Amerikas Indianiska stammar, eller vid Asiens och Afrikas vilde folkslag, finna parallelställen för Taciti teckning af Germanerna. Man bör ej förgäta olifheten af bildningsgrad och historisk verkningsförmåga; en iakttagelse icke mindre vigtig, än den noggranna åtskillnad som G. alltid söker fast-

hålla mellan den Germaniska civilisationens olika tidehvarf. Det egendomliga i Germaniska folkindividualiteten har lemnat alltför djupa spår efter sig i Europas medeltidshistoria, för att någon jemförelse mellan dessa nationer och vilde, eller halvvilde folkstammar i andra verldsdelar, som ingen historia ega, kan komma i fråga. Olifheten är här mera väsendtlig, än likheten. (T. 1. s. 230—40.)

Den mängd af ämnen, som ingripa i Europeiska civilisationen och som Guizots historiska utkast äfven omfattar, tillåter ingen widlyftigare öfversigt, heldst i en uppsats, som mindre är beräknad på att tjena till specialkritik af ett längesedan i den litterära verlden bekant och värderadt arbete, än till ledning för en karakteristik af Författaren. För en karakteristik erfordras facta. Och i fråga om en skriftställare äro uppgifter och åsigter de facta, som stänka stödjepunkter åt omdömet och contourer åt bilden. Vi hinna ej att följa den lärde och snillrike historikern genom den vidsträckt series af betraktelser, som afflöja betydelsefulla tidehvarf i Frankrikes och Europas häfder. Vi se här det historiska materialets sublimering i rena tankebilder. Författaren har skakat af det grofva stoftet af detaljer, som endast skulle skymma den etheriska bilden; men der finnes tillräckligt med materiell substrat, för att befria oss för wädan af en Jearisk luftfärd i dimmiga rymder utan fotfäste och stödjepunkt. Författarens utbredda och grundliga studier ingifwa wördnad och skänka förtroende åt hans ledning. Patristiken är ej främmande för Guizot. Utminstone känner han resultaterna af de huswudsfrågor, som söndrat kyrkan. Möjligen ser han dessa föremål tidtals genom en Fransysk reflexionsphilosophis prisma. Han har studerat medeltidens krönikor, leges Barbarorum, poëmer, epistlar och alla slags bidrag till den kulturhistoria, som han tecknar. Han generaliserar gerna. Detaljerna få en allmän betydelse i sammanhanget med den tidskarakter och de kulturriktningar, som de äro underordnade. Författarens skarpa abstraction är den Zeus-kedja, som förbinder tankens Olymp med det historiska materialets sublunariske krets. Man finner ordning, sammanhang, klarhet, en bindande bewisning. Beträktelsen återwänder alltid till sin utgångspunkt. De olika artade beståndsdelarna sluta sig otwunget till hwarandra. Tanken genomtränger det historiska stoffet, soffrar möjligen förmycket med biträde af sitt kritiska apparat, så att de fasta gestalterna stundom tyckas öfvergå i en wäl lustig form. I perspectivet af de

mest snillrika tankesystemer rubbas werldshistoriens specialiteter stundom ur det factiska sammanhang, som detalskritiken åt dem anwist; och från en högre ståndpunkt modellera sig föremålen i en ny belysning. Men huru mycket af detta äger realitet? De historiskt fasta gestalterna maka ej så lätt åt sig; de ega en motståndskraft, en ogenomtränglighet, som ej utan swårighet wiker för intelligentas inslytelser.

Den uppmärksamhet hwarmed Författaren följer en kulturhistorisk utvecklings olika stadier gör det lätt förklarligt, hwarföre han stundom i sednare tidehwarf uppöfver ämne och anledning till en parallelism med förflutna tidsåldrars sträfswanden. Napoleons ingripande i werldshistorien, karakteren af hans storartade werksamhet, dennas waraktiga och förswinnande resultat uppställas i en teckning, som tjenar till pendant för Carl den stores bild. Bossuets kyrkliga werksamhet jemföres med Hinemars. Hwarfen tidehwarfvens eller personernas egendomlighet uppoffras. Att författaren ej för likheten förbiser olikheten, derför eger man en borgen i hans kritiska skarpsinnighet.

Till bewis på Guizots höga åsigt af werldshistorien kan åberopas den sedliga energi, hwarmed han bestrider egoismens och det enskilda intressets ingripande wigt i werldshändelsernas utveckling, samma gång han åt moraliska krafter inrymmer en högre betydelse. Man torde likwäl kunna erkänna de förra bewekelsegrundernas inslytelser, och derjemte lägga dessa inslytelser, såsom medel i en högre werldsordnings plan. Det onda werkar då omedwetet för det godas framgång.

Det arbete, hwarefter ref. utkastat en esquisse af Guizot, såsom historisk författare, framträdde först i muntlig form, och skänkte ämne för de föreläsningar, hwilka Guizot höll såsom Professor i Paris, innan han ännu utbytt det wetenskapliga lifwets lugna werksamhet mot statsmannens mera stormiga wärf. Man har kländrat Fransyska ungdomens benägenhet för att gifwa luft åt sitt deltagande för ett wetenskapligt föredrag i bifallsyttringar och applaussementer, som bättre passa på Parterren i en theater, än på ett akademiskt auditorium. I de här tryckta föreläsningarne finnas många ställen betecknade med "applaudissemens." Det uttryck af ungdomsinnets entusiastism, som framträdde, då Guizot, efter hwad sammanhanget tyckes wisa, redan blifwit kallad att intaga en Ministersplats, innan han ännu hunnit affluta sina föreläsningar, beswarades på ett sätt, som innebar en

tacksamhet för hyllningen, men derjemte en tillrättawisning för det mindre wärdiga sätt, hwarpå detta deltagande yttrade sig. Möjligen skulle uti dessa "applaudissemens" äfwen ligga en politisk opinionsyttring. Wi affriswa detta ställe ur "huitieme Leçon:" "Au moment ou M. Guizot est entré dans la salle, l'auditoire tout entier s'est levé, et des bravos et des applaudissemens extraordinaires ont éclaté. Dès qu'il a pu obtenir un moment de silence: Messieurs, a-t-il dit, je vous remercie de tant de bienveillance; j'en suis vivement touché. Je vous demande deux choses: la première, de me la garder toujours; la seconde, de ne plus me la garder ainsi. Vous êtes de mon avis, j'en suis sûr. Rien de ce qui se passe au dehors ne doit retentir dans cette enceinte. Nons y venons faire de la science, pure; elle est essentiellement impartiale, désintéressée, étrangère à tout événement extérieur, grand ou petit. Conservons-lui toujours ce caractère: J'espère que votre sympathie me suivra dans la nouvelle carrière où je suis appelé; j'oserai meme dire que j'y compte. Votre attention silencieuse est ici la meilleure preuve que j'en puisse recevoir. Permettez moi d'y compter aussi, et en toute occasion. . . Le silence s'est à l'instant établi, et M. Guizot a commencé sa leçon". . . (T. IV. s. 203, 204.)

(Fortsättes.)

Torquato Tasso's Befriade Jerusalem. Svensk öfversättning af *Carl Wilhelm Böttiger*. Upsala 1842. Wahlström & Lästbom.

Att öfversätta hela *Tassos* Gerasalemme på originalets werslag är ingen lätt sak, och, man kunde till och med säga det, näppeligen något tacksamt arbete. Dock har den musikaliska genius som bor i Gerasalemme liberata lockat mången till ett företag, som fordrar både ihärdighet och mindre wanlig makt öfwer språket. Att en öfversättning af *Tassos* Gerasalemme, så wäl som af hwarje annat skalderwerk, helst bör vara affattad i originalets wersart, är en sak, som icke lider någon twiswel. Men språket måste då vara mäktigt af den erforderliga behandlingen. På *Ogenstjernas* tid war det ej tänkbart att kunna öfversätta *Tasso* på *Ottave rime* och sådant torde ännu i dag hafwa sina swårigheter, huru utbildadt än

språket blifwit för denna den herrligaste och klangfullaste af alla romantiskt episka tonarter. De präktigaste och mest pathetiska episoderna kunna wiserligen i en öfversättning hålla sig uppe i tonen, men frågan är om ej den ståtliga stanzen skulle blifwa tröttande eller omedgörlig, när man måste använda den på sådana mera lågstämde och dertill långsträckt partier i dikten som t. ex. mönstringen af korsfararnes här i första sången af *Tassos* Gerasalemme.

Ogenstjerna, *Atterbom* och *Skjöldebrand* hafwa före Herr *Böttiger* sysselsatt sig med öfversättning af *Tasso*. Att *Skjöldebrands* på blankvers affattade öfversättning till alla delar är misflyktad och icke ger det ringaste begrepp om originalet, torde ingen nefa. *Ogenstjerna* återgaf enligt sin tids åsigt *Gerasalemme liberata* på alexandriner. Detta skulle möjligen hos många vara ett skäl att helt och hållet fördöma densamma. Men det går en sådan sann poetisk och *Tassonisk* slägt igenom *Ogenstjernas* beklagligtvis ofulländade öfversättning, att man måste erkänna den såsom ett för sin tid, och måhända äfwen något framom sin tid, mästertligt arbete. Utom det att *Ogenstjernas* alexandriner äro högst smidiga och wälljudande, så äro de äfwen ordnade till en art af fria stanser, som åtminstone antyda den musikaliska otavens wäsende, och hafwa mycket företräde framför en öfversättning i hwilken man t. ex. skulle tänka sig språket rådbråkad för att åstadkomma den åttaradiga stanzens tredubbla rimtwång. Ty liksom det i katekesen heter att "wattnet görer det wiserligen icke," så är icke heller i en poetisk öfversättning, under alla wilkor, den abstracta formen det enda nödwändiga.

Atterbom tjuafades af det underbara wälljudet i den åttaradiga stanzen och wille ända till det yttersta följa dess regler då han öfversatte den herrliga episoden om *Rinaldo* och *Armida*, tryckt i *Phosphoros*. Det är bekant huru qvickt, men också huru stoningslöft, *Leopold* recenserade detta wiserligen omogna men dock en stor skalb röjande ungdomsförsök, hwilket *Atterbom* sednare omarbetat. *Atterbom* har öfwerallt, äfwen i sin omarbetning, bibehållit originalets quinliga rimslut och derigenom åtagit sig långt strängare band än man billigtvis af en *Tassos* öfversättare hade kunnat fordra.

Då två så utmärkta skalder som *Ogenstjerna* och *Atterbom* öfversatt samma ställe af *Tasso*, den ene på originalets wersslag, den andre på alexan-

drinnsa stanser, är det icke utan intresse att sammanställa dem för att se huru olika och dock huru troget hwardera sökt att återgifwa *Tassos* musikaliska anda: *Atterbom* har återgifwit de herrliga stanzerna:

Qual mattutina stella esce dell' onde
Rugiadosa e stillante, o come fuore
Spuntò nascendo già dalle seconde
Spume dell' ocean la Dea d'amore,
Tal apparve costei, tal le sue bionde
Chiome stillayan cristallino umore.
Poi girò gli occhj, e pur allor s'infuse
Que' duo vedere, e in se tutta si strinse,

E'l crin, che'n cima al capo avea raccolto
In un sol nodo, immantinente sciolse,
Che lunghissimo in giù cadendo, e folto,
D'un aureo manto i molli avori involse.
Oh che vago spettacolo è lor tolto!
Ma non men vago fu chi loro il tolse.
Cosi dall' acque e da' capelli ascosa
Allor si volse lieta e vergognosa.

med dessa Swenska:

Som morgonstjernan syns ur hafwet tåga
I daggig pratt; som kärlekens gudinna
Ur oceanens skum, med allförmåga,
Sitt nyfödd fram, att jordens hyllning winna:
Så hon; så hennes hår en perleråga
Ur blonda lockar droppwis lät förinna.
Hon såg sig om: och laddes nu de båda
Först se, och studsfa, lutad, för sin wåda;

Och löste snabbt sitt hår, som sammandraget
Var öfwer hjesfans midt, ur slätans hätte,
Att det, i långa, tåta bugter slaget,
Med gyllne mantel elfenbenet täckte.
O, hwilket skådespel dem blef betaget, —
Men af ett nytt, som lika tjuuning wäckte!
Så, lugn, då hår och watten henne skydda,
Till dem sig wänder blygt, men gladt, den brydda.

Och *Ogenstjerna*:

Som morgonstjernan, när hon höfs ur hafwets sköte,
Bestänkt af nattens dagg, som dryper från dess hår,
Och som ur Deean, i alla Gudars möte,
Cytherens drottning steg i jordens första år:
Så synes denna nymf, så från dess hjesfa faller
På hennes hwita bröst ett regn utaf kristaller.

Hon lyfter ögonen och nu först låtsar se,
Rädd och förundersam de begge skådande.

Strax löser hon den knut, som slätan sammanbinder
Af hennes långa hår, som faller utan hinder
Och breder, glänsande med färg af solens sten,
En gyllne mantel kring des arlars elfeben.
Hur många skönheter bli hastigt då betäckta,
Men yppade igen, som hennes lockar släppta,
Då nymfen, af dem höljd och wattnet, ändtelig
Till stränden mot de två med blyghet närmar sig.

Har man i *Atterboms* öfversättning att högt
uppfatta rimtvångets med *allförmåga* och ur *hätte*
lösta swärigheter, så har man att i *Orensjernas* be-
undra språkets ledighet kristalliska klarhet samt osökta
gratie. De stora skaldernas gemensamma fel war må-
hända att begge woro för originella skalder för att wa-
ra öfversättare.

Bland Sveriges yngre skalder är ingen så företrädes-
wis af *Tassonist* Lynne som *Böttiger* och att han
derföre åtagit sig att att efterdika den ridderligt swär-
mande och smäktande *Tasso* är ett företag för hvil-
ket den Swenska litteraturen till honom stadnar i stor
förbindelse. *Böttigers* sköna och rena språk samt me-
lodiska versification taga sig mycket wäl ut i ottave'n
hvilken han, på en och annan småsak när, den det ej
ens är wärdt att anmärka, behandlar med öfwerläg-
senhet. Rec. skulle endast hafwa önskat att Herr *Böt-
tiger*, som till en början tagit sig den högst lösliga
och lofwärda friheten att omwerla med manliga och kvin-
liga rim, äfwen hade utsträckt denna frihet till att
börja och sluta stansen med manliga, hwarigenom ännu
större tillgångar hade blifwit honom öppnade för
ledighet och äfwen wälljud. Mången gång erbjuder
sig det manliga rimmet så otwunget till chiave'n att
det just är synd att ej begagna det synnerligen om-
man derigenom möjligen kan komma originalet ännu när-
mare. Detta är icke sagt för att antyda det Herr
Böttigers öfversättning ej skulle wara trogen, ty den
följer werfeligen originalet med en beundranswärd or-
dagrammhet utan att derföre på något sätt wara slaf-
wisk. Som prof will Rec. med bifogad önskan om ar-
betets snara fortättning, anföra 13, 14 och 15 stan-
zerna af första sången:

Originalen lyder:

Così parlogli, e Gabriel s'accinse
Veloce ad eseguir l'imposte cose.

La sua forma invisibil d'aria cinse,
Ed al senso mortal la sottopose:
Umane membra, aspetto uman si finse,
Ma di celeste maestà il compose.
Tra giovane e fanciullo età confine
Prese, ed ornò di raggi il biondo crine.

Ali bianche vesti, ch' han d'or le cime,
Infaticabilmente agili e preste,
Fende i venti e le nubi, e va sublime
Sovra la terra e sopra il mar con queste.
Così vestito indirizzossi all' ime
Parti del mondo il messaggier celeste.
Pria sul Libano monte ei si ritenne,
E si librò sull' adeguate penne.

E ver le piagge di Tortosa poi
Drizzò precipitando il volo in giuso.
Sorgeva il nuovo Sol dai lidi Eoi,
Parte già fuor, ma 'l più nell' onde chiuso:
E porgea mattutini i preghi suoi
Goffredo a Dio, com' egli avea per uso;
Quando a paro col Sol, ma più lucente,
L'Angelo gli apparì dall' oriente.

Här *Böttigers* öfversättning lyder:

Så talte han, och Gabriel sig reder
I hast att föra ut, hwad ålagdt war:
Sitt wäsen, före osynligt, han ombreder
Med lustig klädnad, skönsbar för en hwar:
En menskas blick, en menskas lemmar, leder,
Med himmelskt majestät försmält han har:
Halft barn, halft yngling, synes han till ären,
Och prydt med strålar har han ljusa håren.

Han hwita wingar ses på skalbran sätta,
Som silfwer skinnande, med guldne rand:
Med dem han klyfwer wind och sky, och lätta
De bära honom öfwer haf och land.
Så klädd, till låga jorden, mål för detta
Hans budskap, sänks ur sky han efterhand.
Först öfwer berget Libanon han svingar
Och dröjer, wägende på jemna wingar.*)

*) Denna stanz har *Orensjernas* mästertligt öfversatt:
Från himlen hastande, till ryndens genomfart
Han höljer arlarna med guldbeströdda wingar,
Med hvilka lika outtrötligt som snart
Han klyfwer windarna och genom molnen svingar.

Men när han snart Tortosas slätter röner
 Midt under sig, han skjuter ner derpå. —
 Ny sol gick opp: en del re'n östern kröner,
 En större del göms än i böljor blå.
 Och Gottfrid frambar sina morgonböner
 — Hans fromma plägsed! — se! ur östern då,
 I bredd med soln, i glans, som mer dock blänker,
 Den ljusa engeln för hans blick sig sänker.

C. A. H.

Akademiska Underrättelser:

Till examinatorex i studentexamen under innevarande akademiska år hafva blifwit förordnade: i theologi, kyrkohistoria och hebreiska språket Doc. Magister Bring; i latinska språket Doc. Magister Lindfors; i grekiska språket Doc. Magister Cedersjö; i moderna språken och naturvetenskaperna Bot. Demonstr. Magister J. Algardh; i matematik Adj. Magister Rosenschöld; i historia och logik Adj. Magister A. Cronholm.

— Tiden, inom hvilken specimina för den lediga Professionen i praktiska filosofien wid härvarande Universitet böra vara absolverade, har blifwit bestämd till nästa Mars månads slut.

Notiser:

Tyskland. Följande noviteter i tyska bokhandeln torde förtjena uppmärksamhet: Geschichte der Medicin und der Volkskrankheiten, von Prof. Dr. H. Häser. gr. 8., Velinpap. in 4 Lieferungen à 10 Bogen. Preis 1 Thlr. für die Lieferung (Verlag von F. Mauke in Jena). Utkommer komplett inom årets slut. — Dr. E. Osann, Physikal.-med. Darstellung der bekannten Heilquellen der vorzüglichsten Länder Europas. Nach dem Tode des Verfassers und nach den hinterlassenen Materialien desselben bearbeitet von Dr. Zabel. 3:er Band 1:ste u. 2:te Abth. (Verlag von F. Dümmel in Berlin). Med dessa 3:de bandets 2 afdelningar är verket avslutadt och kostar ett fullständigt exemplar af alla 3 banden i 4 afdelningar 15 Thlr. Det lär vara det fullständigaste och mest omfattande arbete öfver Europas samtliga källkällor, som något lands litteratur har att uppvisa. — Vergleichende Zoologie von Dr. J. E. L. Gravenhorst, Professor der Naturgesch. an d. Univ. Breslau. gr. 8. Preis 3 Thlr. (Verlag von Graß, Barth. u. Komp. in Breslau u. Dypeln). — Geschichte der Schöpfung. Eine Darstellung des Entwicklungsganges d. Erde und ihrer Bewohner. Von Hermann Burmeister, Professor der Zoologie zu

Så nedsteg från sin höjd till jorden ljusets son
 Igenom etterns widd, af honom ej betungad,
 Och stadnade en stund, högst öfver Libanon,
 I luften hvilande på jemna fjädrar gungad.

Halle. 31 Bogen. gr. 8. 1 Thlr 24 Ngr. (Verlag von Otto Wigand in Leipzig). — Römische Alterthumsfunde in 3 Perioden; bearb. v. Dr. G. Zeiß. gr. 8. 46 Bogen. Preis 2 1/2 Thlr (Verlag von F. Mauke in Jena). — Die Lehre von der Volkswirtschaft in ihren allgemeinen Bedingungen und in ihrer besondern Entwicklung oder wissenschaftliche Darstellung der bürgerl. Gesellschaft als Wirtschaftssystem. Ein Handbuch f. d. Freunde dieser Wissenschaft und für Staatsmänner. Von Dr. J. F. G. Eiselen, Professor d. Staatswissenschaften. gr. 8. 2 Thlr. 15 Sgr. (Verlag von C. A. Schwetschke u. Sohn in Halle).

— Från naturforskarnes och läkarnes möte i Grätz meddelas, att de närvarande lärde utgjorde ett antal af 601, deraf ensamt från österrikiska kejsarstaten 352. Förteckningen innehåller berömda namn, såsom: Grefve Auersperg, Hofrådet Baumgartner, Vetschler, Boué, Braun, Leopold v. Buch, Buff, Burg, Bernard Cotta, Czörnig, v. Ettingshausen, Fuchs från Göttingen, Girtl, v. Glockner, Göppert, Güng, Haller, Friherre v. Hammer-Purgstall, Hauslab, Heibinger, Hofschier, Friherre v. Hügel, Kowisch, Kleinschrott, Knolz, Kobbler, Koller, Kachmann, Lehmann från Berlin, Liebig, Link, Lippich, Marx, Merian från Basel, Moll, Münz, Pöppig, Pechel, Redtenbach, Karl Ritter, Roktanski, Heinrich Rose, Schimper, Scoda, Speez, Springer, Steinheil, Terstschitsch, Terrier från Würzburg, Friherre v. Türkheim från Wien, Vogel, Waiz, Waizmann, Wöhler, Zeisner, Zippe. Bland församlingen bemärktes äfwen några unga män, hvilkas anstaltsfärg och drag, äfwen som det koria, krusiga, swaria håret tydligen förrädde, att Europa icke war deras hemland; de woro från Egypten och wistias i Grätz för att winnlägga sig om tekniska studier. Den talrikaste sektionen war den för kemi, fysik och farmaci. Detta förhållande härrörde ej från föreningen af trenne fact eller från närvaron af särdeles många apotekare, utan endast af den omständigheten, att Liebig öfvertog presidiet, hvilket lockade en mängd medlemmar af de andra sektionerna att hospitera i denna. Därför höll den berömda kemisten wid sektionensmötena högst intressanta föredrag. Wid 2:dra allmänna sessionen den 21 Sept. waldes Bremen till samlingsort för nästa år.

Köpenhamn. Allerede forrige Sommer blev Assistentkirkegaarden prydet med et Monument, der forjener Opmarksomhed ei blot for dets fordringsløse Sindrigheid, men ogsaa fordi det er et offentligt Tegn paa Erindringen om og Anerkjendelsen af een af Danmarks lyse Aander, der gjorde mere for Danmark, end Danmark for ham. Det er en Mindestøtte over Niasmus Raas, sat af den Afdødes Venner og Disciple. Netop i disse Dage har den i den Anledning nedsatte Komitee (Kand. Gislason, Mag. Hammerich og Bibliothekar Thorsen) ladet ombede til Kontribuenterne en Beretning om dette Foretagende. Paa Monumentet har man villet fremstille Raas rastløse Ild, hans lyse Blik og klare Fremstilling, hans Begjæring for Sprogvidenskabens og hans Kjærlighed til Fædrelandet; disse Charaktertræk har man søgt at udtrykke ved Tanke-sprog paa Sanskrit, Arabisk, Islandsk og Dansk. Det sidste "for Fædreland skylder man Alt, hvad man kan udrette" er taget af et Brev, hvori Raas afflog en hæderlig Kaldelse til Erinburg, medens man hjemme var utilbøielig til at paaagte og belønne hans Dygtighed. Komiteen har derhos ladet fotografere et Portræt af Raas, hvoraf adskillige Exemplarer ville blive at erholde tilkjøbs. (N. N. d. 24 Sept.)

Nr 32 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 21 Oktober.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

